

A.N. Groenewegen

RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN
GROND IN NEDERLAND OVER 1975 (oogst 1975/1976)

Mededelingen no. 166

L 27
166c

April 1977

Landbouw-Economisch Instituut - Conradkade 175 - Den Haag.
Telefoon (070) 614161

In de reeks "Mededelingen" van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied onder meer verschenen:

- No. 137 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt in de open grond in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg over 1974/1975.
- No. 145 Rentabiliteit en financiering van de bloembollenteelt in de provincies Noord- en Zuid-Holland over 1974.
- No. 154 Rentabiliteit en financiering van de fruitteelt in Nederland over 1974 (oogst 1974/1975).
- No. 157 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1975.
- No. 159 Rentabiliteit en financiering van de snijbloementeelt onder glas in Nederland over 1975.
- No. 161 Rentabiliteit en financiering van de potplantenteelt onder glas in Nederland over 1975.
- No. 162 Rentabiliteit en financiering van de boomkwekerij in Boskoop e.o. over 1975/1976.
- No. 163 Rentabiliteit en financiering van de champignonteelt in Nederland over 1975.

INHOUD

	Blz.
1. OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	5
1.1 Doel	5
1.2 De steekproef	5
1.3 De werkwijze	6
1.4 De groepering van de bedrijven	6
2. DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	7
2.1 Het grondgebruik	7
2.2 De arbeidsbezetting	7
2.3 De bedrijfsresultaten	7
2.3.1 Per bedrijf	7
2.3.2 Per ha betaalde oppervlakte	8
2.4 De spreiding van het ondernemersoverschot in procenten van de kosten (rentabiliteit)	9
2.5 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer	10
2.6 De spreiding van het inkomen en de besparing	11
3. DE FINANCIERING	12
3.1 De beschikbaar gekomen financieringsmiddelen	12
3.2 De aanwending van de financieringsmiddelen	12
3.3 De balans	13
3.3.1 Activa	13
3.3.2 Passiva	14
3.4 De toename van het eigen vermogen	14
3.5 De spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen (solvabiliteit) per 31 december 1975	15
3.6 Liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn	15
3.7 De spreiding van de liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn in procenten van de kosten	15
3.8 Bedrijven ingedeeld naar verschillen in financiële ontwikkeling in 1975	15
BIJLAGEN	
1. Grondgebruik over 1975	21
2. Arbeidsbezetting in manjaren over 1975	22
3. Bedrijfsresultaten over 1975	23
4. Spreiding van het ondernemersoverschot in % van de kosten (rentabiliteit)	24
5. Inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1975	25

INHOUD (vervolg)

	Blz.
6. Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal inkomen	26
7. Spreiding van de besparing	27
8. De beschikbaar gekomen financieringsmiddelen	28
9. Investerings, beleggingen en mutaties in de vlottende en liquide middelen	29
10. Balans per 31 december 1975	30
11. Samenstelling van het vreemd vermogen per 31 december 1975	31
12. Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen (solvabiliteit) per 31 december 1975	31
13. Liquide en vlottende middelen en betalingsverplichtingen op korte termijn per 31 december 1975	32
14. Spreiding van de liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn in procenten van de kosten	32
15. Algemene toelichting	33

1. OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK

1.1 Doel

Het rentabiliteits- en financieringsonderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het bedrijfsleven, jaarlijks de bedrijfs-economische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, de inkomensvorming, het financieringsgedrag alsmede de vermogenspositie.

1.2 De steekproef

Het onderzoek van de groenteteelt in de open grond in Nederland is op een a-selecte steekproef uit de gegevens van de landbouwtelling 1974 gebaseerd. De steekproef is met ingang van het boekjaar 1975 vernieuwd. Doordat de vorige steekproef alleen betrekking had op de groenteteelt in de open grond in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg, kunnen de uitkomsten over 1975 - op een landelijke basis - niet zonder meer worden vergeleken met die van vorige jaren.

Het onderzoek omvat alleen bedrijven:

- a. waarvan de ondernemer een agrarisch hoofdberoep heeft;
- b. met een bedrijfsomvang van 60 en meer sbe 1);
- c. waarvan 60% en meer van de sbe betrekking heeft op groenteteelt in de open grond.

De bedrijven zijn met verschillende percentages in de steekproef opgenomen. In het algemeen zijn de "grotere" sterker vertegenwoordigd dan de "kleinere". Bij de berekening van de gemiddelde cijfers is uiteraard met de verschillende steekproefpercentages rekening gehouden. Het onderzoek in 1975 heeft betrekking op 55 bedrijven, zijnde gemiddeld 4,4% van een populatie van naar schatting 1257 bedrijven 2).

-
- 1) De omvang van een agrarisch bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen binnen een bedrijf kan worden uitgedrukt in sbe (standaardbedrijfseenheden). Een sbe komt overeen met een bepaald bedrag aan toegerekende factorkosten (arbeid, rente en netto-pacht) in een basisperiode bij een doelmatige bedrijfsvoering en onder normale omstandigheden.
  - 2) De populatie waarop deze steekproef is gebaseerd is beschreven in LEI-publikatie: "Interne nota No. 214".

Doordat op veel bedrijven met groenteteelt in de open grond ook andere takken van bedrijf voorkomen (o.a. landbouw en/of vee-teelt), wordt met deze steekproef slechts ca. 13% van de landelijke oppervlakte opengrondsgroente (incl. zaaiuien) gerepresenteerd. Van de totale produktieomvang (gemeten in sbe's) vertegenwoordigt deze steekproef ca. 23% van de landelijke sbe in de opengrondsgroente (incl. zaaiuien).

1.3 De werkwijze

Veel cijfers zijn ontleend aan de kas- en bankbescheiden alsmede spaarrekeningen en overzichten die betrekking hebben op resp. leningen o/g van banken en ledenrekeningen van coöperaties. Aanvullende gegevens die voor een bedrijfseconomische voorstelling van kosten, opbrengsten, bezittingen en schulden noodzakelijk waren zijn via een enquête op deze bedrijven verkregen.

Voor een toelichting van de wijze waarop de uitkomsten zijn berekend en de begrippen die daarbij zijn gehanteerd wordt verwezen naar bijlage 15.

1.4 De groepering van de bedrijven

In dit verslag zijn de resultaten van 55 bedrijven met overwegend groenteteelt in de open grond opgenomen. De bedrijven zijn - op basis van het aantal sbe per ha betaalde oppervlakte - onderscheiden naar de mate waarin resp. "extensievere" en "intensievere" teelten voorkomen. De maatstaf hiervoor was: extensievere teelten minder dan 22 sbe per ha betaalde oppervlakte (30 bedrijven), intensievere teelten meer dan 22 sbe per ha betaalde oppervlakte (25 bedrijven).

In de tabellen 3.3 t/m 3.8 zijn de 55 bedrijven onderscheiden naar verschillen in financiële ontwikkeling in 1975, te weten:

- a. bedrijven met een relatief gunstige financiële ontwikkeling, 25 bedrijven
- b. bedrijven met een relatief matige financiële ontwikkeling, 16 bedrijven
- c. bedrijven met een relatief ongunstige financiële ontwikkeling, 14 bedrijven.

2. DE BEDRIJFSUITKOMSTEN

2.1 Het grondgebruik

In bijlage 1 is een beeld gegeven van het grondgebruik gemiddeld per bedrijf.

In de bijlagen zijn de oppervlakten opgenomen van alle produkten die in 1975 zijn geteeld. Aangezien meerdere produkten per jaar op een zelfde oppervlakte kunnen worden geteeld, is bovendien de grootte van de daarvoor in gebruik zijnde oppervlakte grond vermeld.

De opengrondsgroentebedrijven hadden gemiddeld 579 are be- teeld met groente, op deze oppervlakte kwam - door de meerdere teelten per jaar - 696 are met afzonderlijke groentegewassen voor.

2.2 De arbeidsbezetting

De arbeidsbezetting was gemiddeld 3,02 manjaar per bedrijf (bijlage 2). Het aandeel van de ondernemer en gezinsleden in deze gemiddelde bezetting was 2,29 manjaar, dat is 76% van de totale arbeidsbezetting. 1 manjaar arbeid is overeenkomstig de CAO be- paald op 1860 uur.

Op de extensieve bedrijven bedroeg de arbeidsbezetting 0,27 manjaar per ha beteelde oppervlakte, op de intensieve bedrijven was dat 0,59 manjaar.

2.3 De bedrijfsresultaten

2.3.1 Per bedrijf

In bijlage 3 en in tabel 2.1 is een specificatie van de ge- middelde kosten en opbrengsten opgenomen.

De bedrijven hadden in 1975 een negatief resultaat van f 15.450,- gemiddeld per bedrijf, dat is -12% van de kosten. Voor bedrijven met meer extensieve teelten (minder dan 22 sbe per ha) werd gemiddeld een ondernemersoverschot berekend van negatief f 5.040,- en voor de bedrijven met intensieve teelten (meer dan 22 sbe per ha) van negatief f 25.880,-, dat is resp. - 4% en -19% van de kosten.

De arbeidsopbrengst van de ondernemer - dat is het onderne- mersoverschot verhoogd met de als kosten gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer - bedroeg gemiddeld f 24.170,- per ondernemer. Voor bedrijven met extensievere teelten was de arbeidsopbrengst f 29.800,- en voor bedrijven met intensie- vere teelten f 19.090,- gemiddeld per ondernemer.

Bij de berekening van o.a. de gemiddelde arbeidsopbrengst van de ondernemer kan het bijvoorbeeld voorkomen dat extreem hoge uitkomsten van een kleine groep ondernemers het gemiddelde cijfer sterk beïnvloeden; het gevolg is dat het aantal ondernemers met een arbeidsopbrengst onder het gemiddelde, groter is dan het aantal ondernemers met een arbeidsopbrengst boven het gemiddelde. Ter vergelijking is daarom tevens de gemiddelde arbeidsopbrengst van de ondernemer van een "mediane groep" 1) van ondernemers gegeven. Uit tabel 2.1 blijkt dat voor de onderscheiden groepen van bedrijven de gemiddelde cijfers per ondernemer hoger zijn dan de desbetreffende gemiddelden van de "mediane groep" van ondernemers.

Tabel 2.1 De bedrijfsresultaten (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Opbrengsten	115.410	123.510	107.300
Kosten	130.860	128.550	133.180
Ondernemersoverschot	- 15.450	- 5.040	- 25.880
Idem in % van de kosten	- 12	- 4	- 19
Arbeidsopbrengst van de ondernemer:			
per ondernemer	24.170	29.800	19.090
mediaan	23.030	25.300	18.680

2.3.2 Per ha betaalde oppervlakte

In tabel 2.2 zijn de bedrijfsresultaten per ha betaalde oppervlakte opgenomen.

De grote verschillen tussen bedrijven met intensievere en extensievere teelten komen vooral duidelijk tot uitdrukking bij de arbeidsbezetting, het geïnvesteerd vermogen, alsmede bij de kosten en opbrengsten.

1) Onder mediane groep is hier verstaan 20% van het totaal aantal waarnemingen, te weten: 10% links en 10% rechts van de mediaan. De mediaan is de middelste van alle waarnemingen als deze naar "grootte" zijn gerangschikt.

Tabel 2.2 De bedrijfsresultaten over 1975 per ha betaalde oppervlakte

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe per ha	meer dan 22 sbe per ha
Aantal bedrijven	55	30	25
Beteelde oppervlakte (are)	781	1.004	560
Arbeidsbezetting (manjaren)	0,39	0,27	0,59
Geïnvesteed vermogen per 1-1-1975	35.000	31.600	41.000
Opbrengsten:			
tuinbouwprodukten	12.680	10.150	17.180
landbouw en veeteelt	1.220	1.310	1.040
overige opbrengsten	870	840	940
Totale opbrengsten	14.770	12.300	19.160
Kosten:			
afschrijvingen	1.320	1.060	1.780
rente	1.270	1.100	1.570
huur en pacht	440	450	440
arbeid	8.970	6.310	13.710
afleveringskosten	1.060	740	1.620
materialen	1.690	1.440	2.130
overige kosten	2.000	1.700	2.530
Totale kosten	16.750	12.800	23.780
Ondernemersoverschot	- 1.980	- 500	- 4.620

2.4 De spreiding van het ondernemersoverschot in procenten van de kosten (rentabiliteit)

De spreiding van het ondernemersoverschot in procenten van de kosten is opgenomen in bijlage 4.

Van de deelnemende bedrijven had 30% een positief ondernemersoverschot. Deze 30% winstgevende bedrijven vertegenwoordigde 43% van de produktiewaarde.

De spreiding van de rentabiliteit is groot: het meest verliesgevende bedrijf had een tekort van 58%, het meest winstgevende bedrijf een ondernemersoverschot van 36% van de kosten.

Uit tabel 2.3 blijkt dat de groep bedrijven met intensievere teelten (50% van de bedrijven) 54% van de totale produktiewaarde voor haar rekening nam. Van de bedrijven met meer extensieve teelten had 45%, en van die met meer intensieve teelten had 16% een winstgevende exploitatie.

Tabel 2.3 Het aandeel van de winstgevende bedrijven in de totale produktiewaarde

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Aantal bedrijven in procenten	100	50	50
Produktiewaarde in procenten	100	54	46
Percentage winstgevende bedr.	30	45	16
Percentage produktiewaarde van de winstgevende bedrijven	43	55	31

N.B. In deze tabel is voor iedere groep aangegeven welk deel van de totale produktiewaarde van de groep wordt geleverd door de winstgevende bedrijven.

2.5 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer

Voor een beeld van het inkomen, de gezinsbesteding en besparing gemiddeld per ondernemer, wordt verwezen naar bijlage 5.

De arbeidsopbrengst van de ondernemer - bestaande uit het negatieve ondernemersoverschot en de als kosten gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer - bedroeg gemiddeld f 24.170,-. Het ondernemersinkomen per ondernemer - de arbeidsopbrengst vermeerderd met het saldo van de berekende en betaalde rente, de rentesubsidie en de overige inkomenssubsidies - bedroeg gemiddeld f 29.490,-.

Het gezinsinkomen uit het bedrijf - dat is het ondernemersinkomen vermeerderd met de vergoeding voor handenarbeid van de gezinsleden - werd op f 38.440,- gecijferd.

Het inkomen buiten het bedrijf - gemiddeld f 5.220,- per ondernemer is in bijlage 5 gespecificeerd opgenomen. Hieruit blijkt dat de huurwaarde van de eigen woning, welke gesteld is op 6% van de verkoopwaarde van de woning, een belangrijk bestanddeel is van het inkomen buiten het bedrijf.

Het totaalinkomen - gezinsinkomen uit het bedrijf vermeerderd met het inkomen buiten bedrijf - was gemiddeld f 43.660,- per ondernemer. Voor de extensievere bedrijven bedroeg het totaalinkomen f 49.210,- gemiddeld per ondernemer en voor de intensievere bedrijven f 38.640,-.

De gezinsbesteding lag gemiddeld op een niveau van f 32.580,- (waarvan f 10.640,- aan persoonlijke belastingen en premie volksverzekering). De besparing bedroeg derhalve f 11.080,- gemiddeld per ondernemer, dat is 25% van het totaalinkomen.

Ter vergelijking zijn in tabel 2.4 de gemiddelde cijfers (per ondernemer) betreffende het totaalinkomen, de gezinsbesteding en de besparing over 1975 van enkele andere takken van tuinbouw opgenomen.

Tabel 2.4 Totaalinkomen, gezinsbesteding en besparing (gemiddeld per ondernemer)

	Aantal bedr.	Aantal onder- nemers	Totaal- inkomen	Gezins- beste- ding	Bespa- ring	Bespa- ring in % van tot.ink.
Glasgroente in Nederl.	109	142	55150	47090	8060	15
Snijbloemen in Nederl.	95	132	58560	45200	13360	23
Potplanten in Nederl.	29	46	62970	44480	18490	29
Boomkwekerij in Bos- koop e.o.	35	44	51490	38000	13490	26
Champignonbedrijven in Nederland	29	37	42930	37650	5280	12
Groenteteelt in de open grond in Nederl.	55	82	43660	32580	11080	25

2.6 De spreiding van het inkomen en de besparing

Uit tabel 2.5 en bijlage 6 blijkt dat 82% van de ondernemers een positieve arbeidsopbrengst had; van 42% van de ondernemers was de arbeidsopbrengst meer dan f 25.000,-, van 24% meer dan f 40.000,-. Bij de ondernemers met een negatieve arbeidsopbrengst (18%) was het bedrijfsverlies groter dan het gecalculeerde loon van de ondernemer.

Het totaalinkomen bedroeg gemiddeld f 43.660,-; 79% van de ondernemers had een totaalinkomen hoger dan f 25.000,- en 52% een totaalinkomen van meer dan f 40.000,-.

De spreiding van de besparing is opgenomen in bijlage 7. Hieruit blijkt dat 78% van de ondernemers heeft gespaard. 29% van de ondernemers had een besparing groter dan f 15.000,- en 16% groter dan f 25.000,-. Op de extensievere bedrijven had 38% en op de intensievere bedrijven 21% van de ondernemers een besparing hoger dan f 15.000,-.

3. DE FINANCIERING

3.1 De beschikbaar gekomen financieringsmiddelen

De beschikbaar gekomen financieringsmiddelen zijn gemiddeld per bedrijf opgenomen in bijlage 8. Aangezien er bedrijven zijn met meer dan één ondernemer (gemiddeld 1,34 ondernemers per bedrijf) kunnen de gemiddelde cijfers per ondernemer van bijlage 5 niet vergeleken worden met die van bijlage 8.

De mutatie in het eigen vermogen bedroeg f 21.550,-, en kwam als volgt tot stand:

Besparingen	f 14.840,-
Investeringssubsidies	" 620,-
Erfenissen en/of schenkingen	" 2.590,-
Koersverschil effecten	" 140,-
Uitkering levensverzekering	" 540,-
Boekwinsten bij verkoop van produktie- middelen (w.v. grond f 1.170,-)	" 2.820,-
	<u>f 21.550,-</u>

De mutaties in het eigen vermogen te zamen met de afschrijvingen op slijtende duurzame produktiemiddelen en plantopstanden, ad f 10.320,- leverde een totaal beschikbaar bedrag aan eigen financieringsmiddelen op van f 31.870,-.

Het vreemd vermogen nam toe met f 4.450,-; zodat totaal f 36.320,- aan financieringsmiddelen ter beschikking kwam.

3.2 De aanwending van de financieringsmiddelen

Uit bijlage 9 blijkt de aanwending van de beschikbaar gekomen financieringsmiddelen.

In 1975 is in produktiemiddelen f 18.480,- bruto geïnvesteerd. Als netto-investering is globaal beschouwd de bruto-investering minus de gecalculeerde afschrijving. De netto-investering bedroeg in 1975 gemiddeld f 8.160,- per bedrijf.

De gemiddelde bruto-investeringen waren het grootst op de bedrijven met extensievere teelten, namelijk f 23.880,- per bedrijf. Zij bedroegen voor de bedrijven met intensievere teelten f 13.070,-.

De spreiding in de bruto-investeringen was groot: 18% van de bedrijven investeerde niet, 39% investeerde van f 1,- tot f 10.000,-, 20% van f 10.000,- tot f 20.000,- en 23% voor meer dan f 20.000,- (tabel 3.1).

De bedrijven met meer dan f 20.000,- bruto-investeringen (23%) namen 73% van de totale investeringen van alle in het onderzoek betrokken bedrijven voor hun rekening.

Tabel 3.1 Spreiding van de bruto- en netto-investeringen in duurzame produktiemiddelen (aantal bedrijven per investeringsklasse in procenten)

	Bruto-investering	Netto-investering
Investeringsklasse	%	%
Niet geïnvesteerd (in guldens)	18	50 1)
1 - 5.000	18	16
5.000 - 10.000	21	14
10.000 - 15.000	7	4
15.000 - 20.000	13	4
20.000 en meer	23	12
	100	100

1) Nul of negatief.

De investeringen en beleggingen (per saldo) buiten het bedrijf bedroegen gemiddeld f 3.340,-, dit bedrag had uitsluitend betrekking op een netto-investering in woonhuizen.

De vlottende middelen namen toe met f 9.960,- per bedrijf; voornamelijk als gevolg van de hogere waarde van de voorraad bewaarprodukten per 31 december 1975 t.o.v. 1 januari 1975. De liquide middelen namen per bedrijf toe met f 4.540,-.

De toeneming van de bezittingen met f 26.000,- - het totaal van investeringen en beleggingen en de mutaties in de vlottende en liquide middelen (f 36.320,-) minus de afschrijving (f 10.320,-) - werd gemiddeld voor 83% met eigen vermogen en voor 17% met vreemd vermogen gefinancierd.

3.3 De balans

3.3.1 Activa

In bijlage 10 is een uitvoerige specificatie opgenomen betreffende de activa van de balans.

De totale bezittingen van de ondernemers op de opengroentegroentebedrijven werden per 31 december 1975 becijferd op f 285.640,- gemiddeld per bedrijf. Hiervan had f 144.470,- (50%) betrekking op duurzame produktiemiddelen, f 30.670,- (11%) op vlottende middelen en f 48.670,- (17%) op liquide middelen. De resterende f 61.830,- (22%) had betrekking op deelnemingen en beleggingen.

3.3.2 Passiva

Het vreemd vermogen is gespecificeerd in bijlage 11. Het vreemd vermogen bedroeg per 31 december 1975 f 44.900,-; dat is 16% van het totale vermogen.

Van het vreemde vermogen op lange termijn is 66% door de Rabobank verstrekt.

In tabel 3.2 zijn zowel het totale als het vreemde vermogen (in procenten van het totale vermogen) van opengrondsgroentebedrijven vergeleken met die van andere takken van tuinbouw.

Tabel 3.2 Het totale vermogen (gemiddeld per bedrijf) en het vreemde vermogen (in procenten van het totale vermogen) per 31-12-1975 1)

	Totale vermogen	Vreemd vermogen in % van het totale vermogen
Glasgroente in Nederland	508.700	32
Snijbloemen in Nederland	656.530	38
Potplanten in Nederland	430.730	28
Boomkwekerij in Boskoop e.o.	330.790	12
Champignonbedr. in Nederland	292.390	31
Groenteteelt in de open grond in Nederland	285.640	16

- 1) Voor de boomkwekerij in Boskoop e.o. is de afsluitdatum 30-6-1976.

3.4 De toename van het eigen vermogen

Het gemiddelde eigen vermogen per bedrijf steeg van f 219.190,- per 1 januari 1975 tot f 240.740,- per 31 december 1975.

De toename is veroorzaakt door:

a. Besparingen	f 14.840,-
b. Overige mutaties in het eigen vermogen	" 6.710,-
	<u>f 21.550,-</u>

De solvabiliteit (eigen vermogen in procenten van het totaal vermogen) bedroeg gemiddeld per:

1 januari 1975	84,4 %
31 december 1975	84,3 %

3.5 De spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen (solvabiliteit) per 31 december 1975

De spreiding van de solvabiliteit is opgenomen in bijlage 12. Voor het gemiddelde bedrijf met opengrondsgroente bedroeg de solvabiliteit 84% per 31 december 1975. Van de bedrijven had 82% een hogere solvabiliteit dan 70% en 51% van de bedrijven hoger dan 90%. De bedrijven met intensieve teelten waren in de hogere solvabiliteitsklasse relatief sterker vertegenwoordigd dan de bedrijven met extensieve teelten.

3.6 Liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn

Bijlage 13 geeft een beeld van de voorraad liquide- en vlottende middelen minus schulden op korte termijn (excl. persoonlijke belastingen en premies). Voor het gemiddelde bedrijf was dit saldo f 70.740,-, dat is 54% van de kosten. Voor de bedrijven met extensieve teelten was dit saldo f 53.190,-, voor die met intensieve teelten f 88.320,- per bedrijf, dat is respectievelijk 41% en 66% van de kosten.

3.7 De spreiding van de liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn in procenten van de kosten

In bijlage 14 is de spreiding van dit kengetal opgenomen. Op slechts 1 bedrijf waren de schulden op korte termijn hoger dan de voorraad vlottende en liquide middelen. De spreiding van dit kengetal varieert van - 11% tot 295%. Van de bedrijven had 59% een hoger saldo dan 30% van de jaarkosten en 30% van de bedrijven hoger dan 70% van de jaarkosten. Het percentage bedrijven met een saldo van meer dan 70% van de jaarkosten bedroeg voor de bedrijven met extensieve en intensieve teelten resp. 17 en 44.

3.8 Bedrijven ingedeeld naar verschillen in financiële ontwikkeling in 1975

De bedrijven zijn ingedeeld op basis van de solvabiliteit per 31 december 1975 en de rentabiliteit (opbrengsten in % van de kosten) in 1975.

Er waren relatief veel bedrijven in de hogere solvabiliteitsklasse; 65% van de bedrijven had per 31 december 1975 een solvabiliteit hoger dan 80% (zie bijlage 12). Dit geldt niet voor de rentabiliteit; de 70% verliesgevende bedrijven waren (zie bijlage 4)

vrij regelmatig over de vijf onderscheiden rentabiliteitsklassen verdeeld. Als gevolg hiervan waren de verschillen in solvabiliteit bij de drie onderscheiden groepen van bedrijven klein. Veel groter zijn de verschillen in de rentabiliteit.

Op grond van voornoemde kengetallen zijn arbitrair enkele scheidingslijnen getrokken.

Tabel 3.3 Aantal bedrijven per klasse van solvabiliteit resp. opbrengsten in % van de kosten

Solvabiliteit per 31 decem- ber 1975	Opbrengsten in % van de kosten in 1975							
	tot 60	60-70	70-80	80-90	90-100	100- 110	110- 120	120 e.m.
0 - 20						1		
20 - 40								
40 - 60			1	1			1	2
60 - 80	1	1	1	6	2	3	1	
80 - 100	3	5	5	3	5	8	2	3

Dit heeft tot de volgende onderscheidingen geleid:

- a. bedrijven met een relatief gunstige financiële ontwikkeling, 25 bedrijven (37%)
- b. bedrijven met een relatief matige financiële ontwikkeling, 16 bedrijven (27%)
- c. bedrijven met een relatief ongunstige financiële ontwikkeling, 14 bedrijven (36%).

In tabel 3.4 zijn de gemiddelde balansen van de drie onderscheiden groepen van bedrijven weergegeven. De verschillen in solvabiliteit zijn gering. Veel groter zijn de verschillen in de absolute bedragen zowel met betrekking tot het eigen als het vreemde vermogen. Deze verschillen zijn mede een gevolg van de gemiddeld uiteenlopende bedrijfsomvang.

De bedrijven met een gunstige financiële ontwikkeling hebben gemiddeld per bedrijf f 36.100,- gespaard (tabel 3.5), die met een ongunstige financiële ontwikkeling f 3.000,- ontspaard.

De verschillen in de besparing zijn vooral een gevolg van de sterk uiteenlopende gemiddelde inkomens. Het verschil in inkomen is vooral ontstaan door een verschil in rentabiliteit.

De bruto-investeringen in duurzame produktiemiddelen bedroeg op de bedrijven met een gunstige financiële ontwikkeling f 31.100,- en op die met een ongunstige financiële ontwikkeling f 8.900,-. Deze investeringen konden door voornoemde groepen van bedrijven volledig met eigen vermogen worden gefinancierd (mutatie eigen vermogen en afschrijvingen).

Tabel 3.4 Balans per 31 december 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Financiële ontwikkeling			
	relatief gunstig	relatief matig	relatief ongunstig	
Aantal bedrijven	25	16	14	
Aantal bedrijven in %	47	27	26	
Aantal sbe gem. per bedrijf	171	164	127	
Activa	x 1000	%	x 1000	%
	gld		gld	
grond (in exploitatie)	73,0	19	119,5	40
duurzame slijtende produktiemiddelen	96,5	25	67,5	22
vlottende middelen	43,5	12	32,1	11
liquide middelen	85,6	22	24,1	8
deeln. en beleggingen	84,1	22	57,1	19
Totaal	382,7	100	300,3	100
			172,0	100
Passiva				
kort krediet	11,9	3	6,7	2
lang krediet	52,6	14	35,4	12
totaal vreemd vermogen	64,5	17	42,1	14
eigen vermogen	318,2	83	258,2	86
Totaal	382,7	100	300,3	100
			172,0	100
Procentuele verdeling				
van de bedrijven	%	%	%	%
bedrijven met minder dan 22 sbe per ha	60	61	32	32
bedrijven met meer dan 22 sbe per ha	40	39	68	68
Totaal	100	100	100	100

Tabel 3.5 De beschikbaar gekomen financieringsmiddelen en de aanwending daarvan (gemiddeld per bedrijf)

	Financiële ontwikkeling					
	relatief gunstig		relatief matig		relatief ongunstig	
Aantal bedrijven	25		16		14	
Beschikbaar gekomen:	x 1000	%	x 1000	%	x 1000	%
	gld		gld		gld	
Totaalinkomen	94,7	149	51,4	173	25,6	203
af: gezinsbesteding	58,6	92	42,7	144	28,6	227
Besparing	36,1	57	8,7	29	- 3,0	- 24
Overige mutaties in het eigen vermogen	6,9	11	8,7	29	5,1	40
Totaal mutaties eigen vermogen	43,0	68	17,4	58	2,1	16
Afschrijvingen	13,5	21	8,8	30	8,0	64
Totaal eigen financieringsmiddelen	56,5	89	26,2	88	10,1	80
Mutaties vreemd vermogen op korte termijn	3,1	5	1,2	4	2,4	19
Mutaties vreemd vermogen op lange termijn	4,1	6	2,2	8	0,1	1
Totaal financieringsmiddelen	63,7	100	29,6	100	12,6	100
Totaal bruto-investeringen	31,1	49	13,6	46	8,9	71
Investeringen en beleggingen buiten bedrijf	8,1	13	1,7	6	- 0,5	- 4
Mutaties in vlottende en liquide midd.	24,5	38	14,3	48	4,2	33
Totaal van investeringen en beleggingen	63,7	100	29,6	100	12,6	100

Tabel 3.6 Liquide en vlottende middelen en betalingsverplichtingen op korte termijn per 31 december 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Financiële ontwikkeling		
	relatief gunstig	relatief matig	relatief ongunstig
Aantal bedrijven	25	16	14
A. Liquide en vlottende middelen	129.140	56.240	44.410
B. Schulden op korte termijn	11.880	6.700	6.570
Saldo (A - B)	117.260	49.540	37.840
Idem in % van de kosten	79	37	34

Uit tabel 3.6 blijkt dat de liquiditeit op korte termijn tussen de drie onderscheiden groepen van bedrijven sterk uiteenliep.

De bedrijven met een gunstige financiële ontwikkeling hadden gemiddeld f 117.260,- meer aan liquide en vlottende middelen dan schulden op korte termijn; voor bedrijven met een ongunstige financiële ontwikkeling was dit saldo f 37.840,-, dat is resp. 79% en 34% van de kosten. Van 66% van de bedrijven met een gunstige financiële ontwikkeling en van 32% van die met een ongunstige financiële ontwikkeling, was het positieve saldo van liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn, groter dan 50% van de jaarkosten (zie tabel 3.7).

Tabel 3.7 Spreiding van de liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn in % van de kosten

	Financiële ontwikkeling		
	relatief gunstig	relatief matig	relatief ongunstig
Aantal bedrijven	25	16	14
Liquiditeitsklasse	%	%	%
Negatief			
20 - 10% van de jaarkosten	2	-	-
10 - 0% van de jaarkosten	-	-	-
Totaal negatief	2	-	-
Positief			
0 - 10% van de jaarkosten	8	3	28
10 - 30% van de jaarkosten	18	29	32
30 - 50% van de jaarkosten	6	47	8
50 - 70% van de jaarkosten	15	11	8
meer dan 70% v.d. jaarkosten	51	10	24
Totaal positief	98	100	100
	100	100	100

Uit tabel 3.8 blijkt dat de bedrijven met een gunstige financiële ontwikkeling een gemiddeld ondernemersoverschot hadden van 10% en de bedrijven met een ongunstige financiële ontwikkeling een te kort van -36% van de kosten.

De ondernemers van de bedrijven met een gunstige financiële ontwikkeling hadden in 1975 een besparing van f 22.570,- en de bedrijven met een ongunstige financiële ontwikkeling een ontsparing van f 2.790,- gemiddeld per ondernemer.

Tabel 3.8 Diverse kengetallen

	Financiële ontwikkeling		
	relatief gunstig	relatief matig	relatief ongunstig
Aantal bedrijven	25	16	14
Aantal ondernemers gem.per bedr.	1,60	1,32	1,08
Arbeidsbezetting in manjaren	3,30	3,09	2,67
Opp.vl.groenteteelt open gr.(are)	703	707	454
Oppervlakte landbouw (are)	186	238	24
Opbrengsten	162.290	108.440	71.270
Kosten	147.630	133.010	111.540
Ondernemersoverschot	14.660	- 24.570	- 40.270
Idem in % van de kosten (gewogen)	10	- 18	- 36
Idem 1)	9	- 19	- 37
Percentage winstgevende bedrijven	73	0	8
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen per 1-1-1975	83	86	86
Idem per 31-12-1975	83	86	85
Idem per 31-12-1975 1)	85	85	80
Besparing in % van de kosten 1)	23	8	- 2
Toeneming van het eigen vermogen in % van de kosten	29	13	2
Idem 1)	27	13	1
Toeneming van het vreemd vermogen in % van de kosten	5	3	2
Idem 1)	4	3	1
Boekwaarde van de slijtende duurzame produktiemiddelen in % van de nieu- waarde per 1-1-1975 1)	38	43	40
Bruto-invest. in % van de kosten	21	10	8
Idem 1)	16	9	8
Netto-invest. in % van de kosten	12	4	1
Idem 1)	8	3	0
Liquide en vlottende middelen minus vreemd vermogen op korte termijn in % van de kosten 1)	86	42	34
Totaalinkomen per ondernemer	59.140	39.050	23.720
af: gezinsbesteding per ondernemer	36.570	32.400	26.510
Besparing per ondernemer	22.570	6.650	- 2.790

1) Ongewogen gemiddelde.

Bijlage 1. Grondgebruik over 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Aantal bedrijven in %	100	50	50
I Opengrondstuinbouw:	are	are	are
Sluitkool	67	121	15
Spruitkool	112	158	67
Bloemkool	105	122	88
Poot en/of zaaiuien	32	45	19
Prei	36	24	48
Augurken	6	-	12
Peen	17	-	34
Asperges	13	5	22
Witlofpennen	27	8	45
Aardbeien	22	12	32
Sla	19	12	25
Spinazie	54	38	71
Andijvie	14	15	13
Overige groente	172	225	120
Totaal groente open grond	696	579	785
Vroege aardappelen		37	709
Fruit		6	611
Bloembollen		6	449
Overige tuinbouwgewassen		6	16
Totaal opengrondstuinbouw	634	783	485
II Tuinbouw onder glas:			
Staandglas	4	3	6
Platglas	1	1	1
III Braakland	1	-	1
Totaal tuinbouw	640	787	493
IV Akkerbouw en grasland	142	217	68
V Verhuurd aan derden	12	5	18
VI Erf, blijvende paden, enz.	49	50	48
Totale kadastrale oppervlakte	843	1059	627
waarvan eigendom	331	444	218

Bijlage 2. Arbeidsbezetting in manjaren over 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Aantal ondernemers per bedrijf	1,34	1,27	1,41

Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	42	42	42

Arbeidsbezetting in manjaren:			
arbeid van de ondernemer(s)	1,79	1,59	1,98
arbeid van de gezinsleden	0,50	0,47	0,54
arbeid van vast personeel	0,18	0,25	0,11
arbeid van los personeel	0,55	0,42	0,68
Totale arbeidsbezetting	3,02	2,73	3,31

Arbeid van de ondernemers en de gezinsleden in procenten van de totale arbeidsbezetting	76	75	76

Bijlage 3. Bedrijfsresultaten over 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Geïnvesteed vermogen per 1-1-1975	273.000	317.000	230.000
Kosten:			
Afschrijving duurzame produktiemiddelen	8.000	8.070	7.930
Afschrijving vaste plantopstand	2.320	2.570	2.060
Huur en pacht	3.490	4.520	2.460
Rente	9.930	11.060	8.790
Onderhoud	2.310	2.820	1.800
Energiekosten	1.140	920	1.360
Meststoffen	4.680	5.910	3.450
Zaad- plant- en pootgoed	5.710	5.810	5.610
Bestrijdingsmiddelen	2.220	2.310	2.120
Overige materialen	600	410	780
Werk door derden	3.990	5.510	2.470
Afleveringskosten	8.250	7.460	9.060
Autokosten	1.930	1.740	2.120
Arbeid ondernemers	47.830	42.910	52.760
Arbeid gezinsleden	11.990	10.290	13.690
Arbeid personeel	10.230	10.150	10.320
Overige kosten	6.240	6.090	6.400
Totaal	130.860	128.550	133.180
Opbrengsten:			
Groente, fruit en vroege aardappelen	99.070	101.910	96.220
Overige tuinbouwprodukten	1.450	2.660	240
Landbouw en veeteelt	9.500	13.180	5.800
Aanwas vaste plantopstand	2.740	3.430	2.050
Overige opbrengsten	2.650	2.330	2.990
Totaal	115.410	123.510	107.300
Ondernemersoverschot	- 15.450	- 5.040	- 25.880
Ondernemersoverschot:			
per f 100,- kosten	- 12	- 4	- 19
per f 100,- geïnvesteed vermogen	- 6	- 2	- 11
Arbeidsopbrengst per manjaar	18.080	21.360	15.370

Bijlage 4. Spreiding van het ondernemersoverschot in % van de kosten (aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse, in procenten)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Rentabiliteitsklasse	%	%	%
Negatief			
40 en meer	11	6	17
30 - 40	16	6	26
30 - 20	16	11	20
20 - 10	16	24	7
10 - 0	11	8	14
Totaal verliesgevend	70	55	84
Positief			
0 - 10	17	26	7
10 - 20	4	6	3
20 - 30	3	7	-
30 - 40	6	6	6
Totaal winstgevend	30	45	16
	100	100	100
Ondernemersoverschot per f 100,- kosten (ongewogen gemiddelde)	- 15	- 7	- 22

Bijlage 5. Inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1975 (gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Aantal ondernemers	82	42	40
<hr/>			
Ondernemersoverschot	-11540	- 3970	-18380
Handenarbeid ondernemer	35710	33770	37470
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	24170	29800	19090
Berekende rente	7410	8700	6240
Betaalde min ontvangen rente	2190	3150	1330
Saldo	5220	5550	4910
Rente subsidie	30	50	20
Overige inkomenssubsidies	70	80	60
Totaal van subsidies	100	130	80
Ondernemersinkomen	29490	35480	24080
Handenarbeid gezinsleden	8950	8100	9720
Gezinsinkomen uit bedrijf	38440	43580	33800
Inkomen buiten bedrijf	5220	5630	4840
Totaalinkomen	43660	49210	38640
Premie volksverzekering	4090	4210	3990
Premies vrijwillige verzekeringen	2430	2560	2310
Persoonlijke belastingen	6550	7040	6120
Overige gezinsbestedingen	19510	20220	18860
Totaal van gezinsbestedingen	32580	34030	31280
Besparing	11080	15180	7360
<hr/>			
Specificatie inkomen buiten bedrijf			
Positief			
Huurwaarde woning(en)	2530	2720	2360
Rente buiten bedrijf	1430	690	2090
Uitkeringen volksverzekeringen	1480	1520	1440
Overige baten	1050	1930	260
Totaal positief	6490	6860	6150
<hr/>			
Negatief			
Afschrijving woning(en)	790	850	730
Onderhoud, verzekering en grondlasten woning(en)	390	360	430
Rente privé-leningen	10	10	—
Overige lasten	80	10	150
Totaal negatief	1270	1230	1310
Inkomen buiten bedrijf	5220	5630	4840

Bijlage 6. Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaalinkomen van de ondernemer (aantal ondernemers per inkomensklasse in %)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Aantal ondernemers	82	42	40
<hr/>			
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	%	%	%
negatief	18	11	24
f 0 - f 5.000	4	-	8
f 5.000 - f 15.000	11	4	16
f 15.000 - f 25.000	25	34	17
f 25.000 - f 40.000	18	19	18
f 40.000 - f 60.000	20	24	17
f 60.000 en meer	4	8	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	100	100	100
Ondernemersinkomen van de ondernemer			
negatief	15	9	20
f 0 - f 5.000	2	-	4
f 5.000 - f 15.000	5	2	8
f 15.000 - f 25.000	25	24	28
f 25.000 - f 40.000	16	24	10
f 40.000 - f 60.000	27	31	22
f 60.000 en meer	10	10	8
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	100	100	100
Totaalinkomen van de ondernemer			
negatief	-	-	-
f 0 - f 5.000	1	-	2
f 5.000 - f 15.000	2	-	4
f 15.000 - f 25.000	18	16	20
f 25.000 - f 40.000	27	28	25
f 40.000 - f 60.000	33	35	32
f 60.000 - f 90.000	15	12	17
f 90.000 en meer	4	9	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	100	100	100

Bijlage 7. Spreiding van de besparing (aantal ondernemers per besparingsklasse in %)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Aantal ondernemers	82	42	40

Besparingsklasse	%	%	%
Negatief			
f 15.000 en meer	9	9	10
f 15.000 - f 5.000	12	4	18
f 5.000 - f 0	1	-	2
Totaal negatief	22	13	30

Positief			
f 0 - f 5.000	6	9	3
f 5.000 - f 15.000	43	40	46
f 15.000 - f 25.000	13	20	7
f 25.000 en meer	16	18	14
Totaal positief	78	87	70
	100	100	100

Bijlage 8. De beschikbaar gekomen financieringsmiddelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Gezinsinkomen uit bedrijf	51490	55380	47600
Inkomen buiten bedrijf	6990	7160	6810
Totaalinkomen	58480	62540	54410
af: Gezinsbesteding	43640	43240	44040
Besparing	14840	19300	10370
bij: Investeringssubsidies	620	890	350
Erfenissen en/of schenkingen	2590	1900	3270
Koersverschil effecten	140	290	-
Uitkering levensverzekering	540	-	1090
Boekwinsten of -verliezen bij desinvesteringen	2820	3750	1890
Totaal overige mutaties	6710	6830	6600
Totaal mutaties eigen vermogen	21550	26130	16970
Afschrijving duurz.prod.middelen	8000	8070	7930
Afschrijving vaste plantopstand	2320	2570	2060
Totaal afschrijvingen	10320	10640	9990
Totaal eigen financ.middelen	31870	36770	26960
Mutaties vreemd vermogen			
Te betalen omzet- en loonbelasting	- 130	- 90	- 170
Te betalen kosten	640	- 140	1420
Te betalen investeringen	1910	2310	1500
Overig kort krediet	- 100	- 70	- 110
Totaal op korte termijn	2320	2010	2640
Leningen o/g van familieleden	- 940	-1420	- 470
Leningen o/g van particulieren	80	180	- 20
Kredieten Rabobank	220	480	- 40
Lening o/g Rabobank	1590	3240	- 70
Overig lang krediet	1180	1940	440
Totaal op lange termijn	2130	4420	- 160
Totaal mutaties vreemd vermogen	4450	6430	2480
Totaal financieringsmiddelen	36320	43200	29440

Bijlage 9. Investeringsen, beleggingen en mutaties in de vlottende en liquide middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Investeringsen in bedrijf:			
Grond (in exploitatie)	2470	2260	2690
Bedrijfsgebouwen	5200	6380	4010
Glasopstanden	660	10	1320
Verwarmingsinstallaties	270	90	440
Overige installaties	970	1030	910
Machines en werktuigen	7200	11380	3020
Overige inventaris	3760	5150	2380
Plantopstanden	2890	3820	1960
Bloembollenkraam	- 80	- 260	90
Totaal	23340	29860	16820
minus: desinvesteringen	4860	5980	3750
Totaal bruto-investeringsen	18480	23880	13070
Investeringsen en beleggingen buiten bedrijf (per saldo)			
Deelnemingsen	30	80	-
Leningen u/g	- 30	- 310	240
Woningen	3340	6550	120
Totaal	3340	6320	360
Totaal van invest. en beleggingen	21820	30200	13430
Mutaties in vlottende middelen			
Voorraad produkt	9180	15010	3350
Overige vorderingsen e.d.	780	- 140	1710
Totaal	9960	14870	5060
Mutaties in liquide middelen			
Kas, rek.courant, bank en giro	1640	2800	470
Spaarrekening e.d.	2780	- 4920	10480
Effecten	120	250	-
Totaal	4540	-1870	10950
Totaal van investeringsen, beleggingen en mutaties in vlottende en liquide middelen	36320	43200	29440

Bijlage 10. Balans per 31 december 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Boekw.slijtende d.p.m. in % van de nieuwwaarde	40	41	39
Activa			
Duurzame produktiemiddelen			
Grond in exploitatie	72300	96060	48530
Bedrijfsgebouwen	20960	21560	20360
Glasopstanden	6250	3280	9200
Verwarmingsinstallaties	1180	680	1680
Overige installaties	7400	9780	5030
Machines en werktuigen	24190	29370	19000
Overige inventaris	5170	5880	4450
Plantopstanden	5940	7420	4470
Bloembollenkraam	1080	1890	270
Totaal	144470	175920	112990
Vlottende middelen			
Voorraad produkt	21600	31300	11890
Vorderingen en voorraden	9070	9060	9080
Totaal	30670	40360	20970
Liquide middelen			
Kas, bank, rek.courant en giro	9550	7370	11740
Spaarrekening e.d.	38250	13950	62580
Effecten	870	1470	260
Totaal	48670	22790	74580
Deelnemingen en beleggingen			
Deelnemingen	1080	550	1600
Leningen u/g	1190	1000	1380
Woningen	59560	61680	57440
Totaal	61830	63230	60420
Totaal activa	285640	302300	268960
Passiva			
Vreemd vermogen	44900	60820	28950
Eigen vermogen	240740	241480	240010
Totaal passiva	285640	302300	268960
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen	84	80	89

Bijlage 11. Samenstelling van het vreemd vermogen per 31 december 1975
(gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Kort krediet			
Te betalen omzet- en loonbelasting	420	580	250
Te betalen kosten	4820	4970	4670
Te betalen investeringen	2890	4190	1590
Overig kort krediet	470	220	720
Totaal	8600	9960	7230
Lang krediet			
Leningen o/g van familieleden	7120	7250	6990
Leningen o/g van particulieren	710	1390	20
Kredieten Rabobank	5360	8470	2250
Leningen o/g Rabobank	18430	25580	11260
Overige banken	1360	2330	400
Cultuurtechnische Dienst	2240	4190	280
Verzekeringsmaatschappijen	710	1420	-
Overig lang krediet	370	230	520
Totaal	36300	50860	21720
Totaal vreemd vermogen	44900	60820	28950
Vreemd vermogen in % v.h. tot. vermogen	16	20	11

Bijlage 12. Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaal vermogen (solvabiliteit) per 31 december 1975

(aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse in procenten)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Solvabiliteitsklasse	%	%	%
10 - 20	3	6	-
20 - 30	-	-	-
30 - 40	-	-	-
40 - 50	1	3	-
50 - 60	6	7	6
60 - 70	8	13	3
70 - 80	17	19	14
80 - 90	14	14	15
90 - 100	51	38	62
	100	100	100
Eigen vermogen in % van het totale vermogen (ongewogen)	83	78	88

Bijlage 13. Liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn per 31 december 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Voorraad produkt	21600	31300	11890
Vorraden en vorderingen	9070	9060	9080
Kas, bank, rek.courant en giro	9550	7370	11740
Spaarrekening e.d.	38250	13950	62580
Effecten	870	1470	260
A. Totaal liquide en vlott.middelen	79340	63150	95550
Te betalen omzet- en loonbelasting	420	580	250
Te betalen kosten	4820	4970	4670
Te betalen investeringen	2890	4190	1590
Overig kort krediet	470	220	720
B. Totaal schulden op korte termijn	8600	9960	7230
Saldo (A - B)	70740	53190	88320
Idem in % van de kosten	54	41	66

Bijlage 14. Spreiding van de liquide en vlottende middelen minus schulden op korte termijn in % van de kosten

(aantal bedrijven per liquiditeitsklasse in procenten)

	Alle bedrijven	Indeling naar sbe per ha	
		minder dan 22 sbe (extensief)	meer dan 22 sbe (intensief)
Aantal bedrijven	55	30	25
Liquiditeitsklasse	%	%	%
Negatief			
20 - 0% van de jaarkosten	1	1	-
Totaal negatief	1	1	-
Positief			
0 - 10% van de jaarkosten	14	8	20
10 - 30% van de jaarkosten	26	26	26
30 - 50% van de jaarkosten	18	28	7
50 - 70% van de jaarkosten	11	20	3
meer dan 70% van de jaarkosten	30	17	44
Totaal positief	99	99	100
	100	100	100

Bijlage 15. Algemene toelichting

Kosten en opbrengsten

- De afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is in principe gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.
- De rente over het geïnvesteerde vermogen is bepaald op 7,5%, met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten waarover 3,5% is berekend. Het geïnvesteerde vermogen 1) is de som van: de verkoopwaarde van de grond; de economische boekwaarde van de dode en levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen.
- De kosten van de handenarbeid van de ondernemer en gezinsleden zijn berekend op basis van een taxatie van de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is op CAO-basis (incl. het werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd.
- Vrijwel alle bedrijven met groenteteelt in de open grond vallen onder de landbouwregeling, dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten en de opbrengsten, alsmede de investeringen inclusief omzetbelasting zijn opgenomen.
- De waardestijging van jonge plantopstanden is onder de opbrengsten geboekt, de afschrijving op volwassen plantopstanden is onder de kosten opgenomen.
- De mutaties in de veldinventaris zijn (per saldo) onder de overige opbrengsten geboekt.
- Het ondernemersoverschot is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. In de kosten is geen vergoeding opgenomen voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het ondernemersoverschot. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfs-economische winst.

Ondernemersoverschot per f 100,- kosten

Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten is zowel in een gewogen als in een ongewogen gemiddelde tot uitdrukking gebracht. Bij de berekening van het gewogen kengetal is het totale ondernemersoverschot van alle bedrijven van een groep gedeeld door 1% van het totaal van de kosten van die bedrijven. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde is deze deling voor elk bedrijf afzonderlijk verricht, waarna het gemiddelde van de kengetallen werd vastgesteld.

Arbeidsopbrengst per manjaar

De arbeidsopbrengst per manjaar is het bedrag dat door allen, die arbeid in het bedrijf hebben verricht te zamen als inkomen is genoten. Het is de som van ondernemersoverschot en de kosten van arbeid. Na deling van dit inkomen door het aantal - tot volwaardige arbeidskrachten herleide - manjaren, verkrijgt men de gemiddelde arbeidsopbrengst per manjaar.

Inkomen, besparing en gezinsbesteding (gemiddeld per ondernemer)

- Arbeidsopbrengst van de ondernemer: ondernemersoverschot vermeerderd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer.
- Ondernemersinkomen van de ondernemer: arbeidsopbrengst van de ondernemer vermeerderd met het saldo van berekende en betaalde rente alsmede de in 1975 ontvangen rentesubsidie en overige inkomenssubsidies.
- Gezinsinkomen uit bedrijf: ondernemersinkomen verhoogd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de gezinsleden.
- Totaalinkomen: gezinsinkomen uit bedrijf verhoogd met het inkomen buiten bedrijf.

---

1) Deze investering omvat ook de bedrijfsmiddelen die door de ondernemer zijn gepacht. Over deze waarde is geen rente in de kosten opgenomen.

- Besparing: mutatie in het eigen vermogen verminderd met de investerings subsidie, erfenissen en/of schenkingen, koerswinsten of -verliezen op effecten, boekwinsten of -verliezen op produktiemiddelen.
- Gezinsbesteding: het totaalinkomen verminderd met de besparing. In de gezinsbesteding zijn ook de betalingen van loon aan meewerkende gezinsleden begrepen.

De balans

1. De activa

- Voor de waarde van de grond is uitgegaan van de verkoopwaarde (met een agrarische bestemming). Hierbij zijn grondwaarden gehanteerd die variëren van f 15.000,- tot f 40.000,- per ha.
- De slijtende duurzame produktiemiddelen zijn geactiveerd tegen de boekwaarde op basis van de nieuwwaarde in 1975. Deze is ontleend aan gegevens die ook ten behoeve van de afschrijvings- en renteberekening zijn verzameld.
- De woonhuizen zijn, aan de hand van gegevens die ter plaatse zijn opgenomen en met behulp van normen, op verkoopwaarde gewaardeerd.
- Voor de waardering van de plantopstand en de veldinventaris is gebruik gemaakt van kostprijsgegevens van het LEI.
- In de balansen zijn ook de privé-bezittingen opgenomen. De reden hiervan is dat bij persoonlijke ondernemingen in het algemeen geen scheiding kan worden aangebracht tussen het privé-vermogen en het bedrijfsvermogen en bovendien is de ondernemer ook met zijn privé-vermogen aansprakelijk voor de schulden van zijn bedrijf.
- De waarde van de voorraad produkt is ontleend aan de bruto-opbrengsten welke in 1976 van de oogst 1975 zijn verkregen, onder aftrek van de afleveringskosten.

2. De passiva

- Het totale vreemd vermogen is onderscheiden in: kort krediet en lang krediet. Wat de belastingen betreft is alleen rekening gehouden met nog te betalen omzet- en loonbelasting. De nog te betalen persoonlijke belastingen zijn niet opgenomen.